

ESG w praktyce. Regulacje, standardy, raportowanie i atestacja + wzory do pobrania

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Czynniki ESG (*Environmental, Social, Governance*) – obejmujące zagadnienia środowiskowe, społeczne oraz związane z łańcem korporacyjnym – wpływają na funkcjonowanie i kondycję finansową przedsiębiorstw oraz są przedmiotem zainteresowania interesariuszy, w tym inwestorów. W konsekwencji znajdują one odzwierciedlenie w regulacjach prawnych, w tym dotyczących sprawozdawczości, które określają zakres ujawnianych informacji stanowiących uzupełnienie tradycyjnych sprawozdań finansowych. Przesłanką postępujących działań regulacyjnych w obszarze ESG jest także wsparcie globalnych wysiłków na rzecz osiągnięcia Celów Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals*; dalej SDGs) podejmowanych, zgodnie z Agendą 2030, przez sektor publiczny i prywatny. Zainteresowanie problematyką ESG ma więc wymiar globalny, przy czym Europa, a w szczególności Unia Europejska (UE), pozostaje najbardziej zaawansowanym regionem pod względem postępu w działaniach podejmowanych na rzecz osiągnięcia SDGs, jak również we wdrażaniu stosownych regulacji i praktyk. W pozostałych krajach sytuacja kształtuje się w zróżnicowany sposób, a szczególna uwaga jest skierowana na 2 największych światowych emitentów gazów cieplarnianych: Chiny i USA.

W styczniu 2025 r., 2 tygodnie po wybuchu pożarów w Los Angeles – będących jedną z najkosztowniejszych klęsk żywiołowych w historii Stanów Zjednoczonych – prezydent Donald Trump ogłosił wycofanie USA z Porozumienia paryskiego, dołączając tym samym do Iranu, Libii i Jemenu – jedynych krajów, które nie są jego sygnatariuszami. Mimo oczywistego rozczarowania tą decyzją podczas szczytu klimatycznego COP30, który odbył się w listopadzie 2025 r. w brazylijskim Belém, podtrzymano paryskie deklaracje. Unia Europejska zamierza nadal współpracować ze wszystkimi krajami, które chcą powstrzymać globalne ocieplenie. Wśród nich szczególnie miejsce zajmują Chiny.

Zmiany klimatu to jedno z najpoważniejszych i najbardziej pilnych wyzwań naszych czasów. Coraz częstsze i bardziej gwałtowne zjawiska pogodowe, których wszyscy jesteśmy świadkami – od susz i powodzi po huragany i trzęsienia ziemi – wpływają nie tylko na gospodarkę i społeczeństwa, ale także na stabilność systemów politycznych. Zgodnie z najnowszym raportem World Economic Forum – *Global Risks Report 2025* ekstremalne zjawiska pogodowe stanowią źródło najistotniejszych globalnych ryzyk zarówno w perspektywie krótko-, jak i długoterminowej.

Zmiany klimatu są istotne, ale to nie jedyny ważny temat. ESG obejmuje także inne wyzwania, takie jak: prawa człowieka w łańcuchach dostaw, bezpieczeństwo i dobrostan pracowników, różnorodność i inkluzywność, przejrzystość w zarządzaniu, etykę czy przeciwdziałanie korupcji. Wszystkie te elementy coraz wyraźniej kształtują sposób, w jaki decyzje są podejmowane przez inwestorów, a przedsiębiorstwa budują swoją długoterminową wartość.

Rosnące zainteresowanie tematyką ESG w polityce gospodarczej, w tym regulacjach prawnych odnoszących się do sprawozdawczości przedsiębiorstw, dowodzi, że problemy te nie są już kwestią dodatkową czy wizerunkową. Działania w obszarach środowiskowym czy społecznym przestały być traktowane wyłącznie jako dobrowolne inicjatywy i postrzegane jedynie przez pryzmat dodatkowych kosztów. Zagadnienia ESG to obecnie integralna część strategii biznesowych i podstawa sprawozdawczości przedsiębiorstw. Ich uwzględnienie umożliwi pełniejsze rozpoznanie ryzyk i szans kształtujących ich kondycję finansową, a także ocenę wpływu prowadzonej przez nie działalności na otoczenie. Obszar ESG jest tym samym kluczowym elementem z punktu widzenia wyników przedsiębiorstw, także finansowych, oraz ich odpowiedzialności wobec otoczenia, w którym funkcjonują.

Zmiana w podejściu do kwestii ESG niesie za sobą fundamentalne przeobrażenia w sposobie prowadzenia biznesu i raportowania informacji. Wprowadzenie dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (*Corporate Sustainability Reporting Directive* – CSRD) oraz Europejskich Standardów Raportowania Zrównoważonego Rozwoju (*European Sustainability Reporting Standards* – ESRS) stanowi przełomowy krok w standaryzacji raportowania zrównoważonego rozwoju w UE. Informacje dotyczące kwestii ESG, ujawniane na mocy CSRD w wydzielonej części w ramach sprawozdania z działalności, stanowią uzupełnienie danych zawartych w sprawozdaniach finansowych. Nie są to wyłącznie informacje o charakterze opisowym – wiele z nich przyjmuje formę wskaźników, które, poddane niezależnej atestacji i odpowiednio raportowane, mają pozwolić na zmierzenie, porównanie i ocenę postępów przedsiębiorstw w realizacji SDGs. Nowe regulacje wymagają od przedsiębiorstw nie tylko szczegółowego raportowania – zgodnie z zasadą podwójnej istotności – kwestii środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego, ale zakładają także transformację ich modeli biznesowych w kierunku zgodnym z koncepcją zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

Celem monografii jest przedstawienie raportowania przez przedsiębiorstwa kwestii ESG zgodnie z ESRS i znaczenia atestacji tych informacji w szerszym kontekście koncepcji zrównoważonego rozwoju i międzynarodowych uwarunkowań. Takie pojęcia, jak raportowanie kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem, raportowanie ESG, sprawozdawczość zrównoważonego rozwoju czy sprawozdawczość ESG, są w niniejszej monografii stosowane zamiennie, co wynika z podejścia stosowanego w regulacjach i praktyce rynkowej, choć można pomiędzy nimi wskazać pewne różnice. Koncepcja zrównoważonego rozwoju, zgodnie z definicją zawartą w Raporcie Brundtland (1987), odnosi się do długofalowych działań podejmowanych w równym stopniu w sferze ekonomicznej, społecznej i środowiskowej, z myślą o przyszłych pokoleniach i dobrostanie planety. Ma ona również wymiar makroekonomiczny, ponieważ adresuje wyzwania do państw, które, aby im sprostać, podejmują wysiłki na rzecz osiągnięcia SDGs. Obszar ESG natomiast dotyczy oceny działań przedsiębiorstw w kontekście wpływów, ryzyk i szans związanych z kwestiami środowiskowymi, społecznymi i ładu korporacyjnego, które mają znaczenie zarówno dla ich wyników finansowych, jak i dla otoczenia, a oceny tej dokonują inwestorzy oraz inni interesariusze. Przez narzędzia pomiaru i regulacje w obszarze sprawozdawczości ESG przedsiębiorstwa mogą zarazem monitorować i raportować postępy w realizacji SDGs na poziomie mikro. Tym samym można uznać, że raportowanie ESG i raportowanie kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem idą w parze.

Monografia składa się z 9 rozdziałów. W pierwszym rozdziale zaprezentowano globalny kontekst raportowania kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem. Rozdział rozpoczął omówieniem Agendy 2030 oraz SDGs. Następnie zaprezentowano standardy Global Reporting Initiative (GRI), będące najdłużej funkcjonującym i najczęściej stosowanym na świecie narzędziem raportowania ESG, pozwalającym organizacjom w sposób ustrukturyzowany ujawniać informacje o swoim wpływie na gospodarkę, środowisko i społeczeństwo. Dalsze części rozdziału poświęcono raportowi zintegrowanemu, ze wskazaniem jego kluczowych elementów oraz roli, jaką pełni w prezentacji holistycznego obrazu działalności przedsiębiorstwa. Następnie krótko scharakteryzowano

pozostałe standardy i wytyczne dotyczące sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju, wskazując na postępujące w ich ramach procesy konsolidacyjne. Rozdział zakończono przedstawieniem zaangażowania Fundacji Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w proces standaryzacji raportowania zrównoważonego rozwoju na świecie.

Drugi rozdział poświęcono wiodącej roli UE w opracowywaniu i wdrażaniu regulacji dotyczących raportowania zrównoważonego rozwoju. Rozdział rozpoczął przedstawieniem założeń Europejskiego Zielonego Ładu, którego celem jest osiągnięcie ambitnych i mierzalnych rezultatów w obszarze transformacji gospodarki w kierunku neutralności klimatycznej. Dalszą część rozdziału poświęcono koncepcji zrównoważonych finansów, które stanowią fundament podejmowanych działań regulacyjnych w obszarze sprawozdawczości ESG w Unii Europejskiej. Ważnym elementem rozdziału jest porównanie „starej” dyrektywy NFRD z „nową” dyrektywą CSRD, z wyszczególnieniem najważniejszych zmian i ich konsekwencji dla raportujących przedsiębiorstw. Rozdział zakończono scharakteryzowaniem zagadnienia należytej staranności w kontekście odpowiedzialności przedsiębiorstw za wpływ na środowisko i społeczeństwo.

W trzecim rozdziale podjęto problem standaryzacji raportowania ESG w UE, ze szczególnym uwzględnieniem roli EFRAG i ESRS. Przedstawiono w nim EFRAG i genezę koncepcji ESRS jako narzędzia zapewniającego porównywalność, spójność i transparentność ujawnień przedsiębiorstw. Następnie scharakteryzowano strukturę standardów oraz harmonogram ich wdrażania. Szczególną uwagę zwrócono na specyfikę raportowania w podmiotach innych niż duże jednostki zainteresowania publicznego, które z jednej strony napotykają liczne wyzwania związane z wdrożeniem nowych wymogów, z drugiej zaś mogą korzystać z uproszczonych, przeznaczonych dla nich, rozwiązań. Ważnym elementem rozdziału jest omówienie działań EFRAG wspierających podmioty raportujące, w tym dodatkowych wytycznych dotyczących najbardziej problematycznych obszarów raportowania oraz platformy z pytaniami i odpowiedziami. Rozdział kończy dyskusja nad pojęciem interoperacyjności standardów raportowania w skali międzynarodowej, co ma kluczowe znaczenie dla firm działających na wielu rynkach i inwestorów porównujących dane przedsiębiorstw z różnych krajów.

W czwartym rozdziale przedstawiono praktyczne zasady raportowania według ESRS. Rozdział rozpoczął omówieniem standardów przekrojowych ESRS 1 i ESRS 2, które stanowią fundament sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju, wyznaczając podstawowe wymogi dotyczące struktury i treści ujawnień. Kluczowe miejsce w rozdziale zajmuje wyjaśnienie koncepcji podwójnej istotności oraz roli interesariuszy w procesie raportowania z podkreśleniem konieczności prowadzenia z nimi dialogu zamiast jednostronnej komunikacji. Przedstawiono w nim także wyzwania związane z raportowaniem w łańcuchu wartości oraz scharakteryzowano jakościowe cechy informacji z zakresu ESG. Ostatnia część rozdziału dotyczy oświadczenia na temat zrównoważonego rozwoju oraz procesu jego przygotowania.

W piątym rozdziale zaprezentowano zagadnienia środowiskowe, które stanowią kluczowy filar raportowania kwestii ESG. Na początku przedstawiono problematykę zmian klimatu oraz znaczenie scenariuszy klimatycznych dla oceny ryzyk i szans stojących przed przedsiębiorstwami. Następnie scharakteryzowano ogólną strukturę wszystkich ESRS odnoszących się do kwestii środowiskowych. Omawianie raportowania poszczególnych zagadnień według ESRS rozpoczęło od kwestii związanych ze zmianami klimatu, zanieczyszczeniami oraz gospodarowaniem zasobami wodnymi. Następnie podkreślono znaczenie raportowania w obszarze bioróżnorodności, gospodarki cyrkularnej oraz gospodarowania odpadami.

Szósty rozdział dotyczy kwestii społecznych, które stanowią drugi filar raportowania ESG. Rozdział rozpoczął podkreśleniem istotnego znaczenia litery „S” w ESG oraz krótką charakterystyką ESRS poświęconych zagadnieniom społecznym. W dalszej kolejności przedstawiono zasady raportowania informacji o pracownikach i warunkach pracy, scharakteryzowano wyzwania związane

z raportowaniem kwestii społecznych w łańcuchu wartości oraz zaprezentowano informacje ujawniane przez przedsiębiorstwa dotyczące relacji ze społecznościami lokalnymi. W ostatniej części rozdziału zawarto kwestie związane z raportowaniem odpowiedzialności wobec klientów i konsumentów.

W siódmym rozdziale podjęto problematykę ładu korporacyjnego, który stanowi trzeci filar raportowania ESG i kluczowy element odpowiedzialnego zarządzania przedsiębiorstwami. Przedstawiono w nim teorie ładu korporacyjnego jako fundament zarządzania zrównoważonym rozwojem, a następnie scharakteryzowano standardy ESRS poświęcone zagadnieniom ładu korporacyjnego. W dalszej kolejności skoncentrowano uwagę na roli zarządów i rad nadzorczych w kształtowaniu kierunków działań zrównoważonych. Omówiono m.in. znaczenie zróżnicowania, kompetencji i wynagradzania władz spółek w kontekście raportowania ESG. W rozdziale przedstawiono także strategiczne podejście do zagadnień ESG i raportowania informacji na ich temat, zwracając szczególną uwagę na kulturę organizacyjną i należyta staranność. W ostatniej części rozdziału ujęto pozostałe istotne zagadnienia związane z ładem korporacyjnym, wskazując na jego kompleksowy charakter i kluczowe znaczenie w kontekście raportowania ESG.

Rozważania zawarte w ósmym rozdziale dotyczą atestacji raportowania ESG, która zgodnie z ustaleniami CSRD stała się obowiązkowa dla przedsiębiorstw raportujących zgodnie z ESRS. Rozdział rozpoczął omówieniem kluczowej roli atestacji w kontekście ESG oraz znaczenia niezależnej weryfikacji prezentowanych informacji dla budowania zaufania interesariuszy. Następnie przedstawiono sylwetkę biegłych rewidentów jako głównych dostawców usług atestacyjnych oraz ich zadania w procesie potwierdzania wiarygodności raportów. W kolejnej części omówiono standardy raportowania ESG, zarówno w ujęciu globalnym, jak i krajowym. Rozdział zakończono opisem procesu atestacji – od przygotowania, przez przebieg weryfikacji, po ostateczny rezultat.

Ostatni, dziewiąty rozdział, ma szczególny charakter. Podjęto w nim zagadnienie raportowania ESG w przedsiębiorstwach, koncentrując się na praktycznych aspektach organizacji procesu sprawozdawczości. Rozdział rozpoczyna się od wskazania, jak rozpocząć raportowanie, z uwzględnieniem głównych etapów i zasad planowania działań. Następnie przedstawiono rolę zespołu odpowiedzialnego za sprawozdawczość zrównoważonego rozwoju oraz znaczenie odpowiedniego podziału obowiązków i kompetencji w organizacji. Omówiono także problem pozyskiwania danych i narzędzi wspierających proces raportowania, które ułatwiają gromadzenie, analizę i weryfikację informacji ESG. Dalszą część rozdziału poświęcono współpracy z biegłym rewidentem i znaczeniu weryfikacji danych dla wiarygodności raportu oraz wskazano typowe wyzwania pojawiające się w procesie raportowania i sposoby ich przewyżczania. Rozdział kończy refleksja nad korzyściami płynącymi z rzetelnego raportowania, zarówno w aspekcie budowania reputacji przedsiębiorstwa, jak i tworzenia wartości dla interesariuszy.

Należy podkreślić, że regulacje dotyczące sprawozdawczości ESG w UE podlegają obecnie istotnym przeobrażeniom, zarówno w zakresie podmiotowym (przedsiębiorstw objętych obowiązkiem raportowania), jak i przedmiotowym (możliwym uproszczeniom obecnych wymogów). Są one wynikiem obaw dotyczących potencjalnie negatywnego wpływu nadmiernych regulacji na konkurencyjność gospodarki UE, zasygnalizowanych m.in. w raporcie przygotowanym na zlecenie Komisji Europejskiej przez Mario Draghiego, ekonomistę i byłego prezesa Europejskiego Banku Centralnego. W konsekwencji deklaracja budapesztańska z listopada 2024 r. wezwała do zainicjowania procesu gruntownego upraszczania przepisów, za którego cel przyjęto stworzenie przejrzystych, nieskomplikowanych i nowoczesnych ram prawnych dla przedsiębiorstw oraz zdecydowane ograniczenie obciążeń administracyjnych, regulacyjnych i sprawozdawczych, zwłaszcza w odniesieniu do mniejszych podmiotów. Następnym tych działań była publikacja w lutym 2025 r. tzw. pakietu Omnibus. Po początkowej fali entuzjazmu dotyczącego potencjalnego pozytywnego wpływu CSRD i ESRS na sprawozdawczość przedsiębiorstw zaczęto zwracać uwagę na wyzwania związane z ich wdrożeniem, szczególnie przez mniejsze przedsiębiorstwa. Propozycja przesunięcia terminu sto-

sowania wymogów CSRD dla podmiotów innych niż raportujące według NFRD („stop-the-clock”) została już przyjęta i powinna być zostać zaimplementowana w krajowych systemach prawnych państw członkowskich do 31.12.2025 r.

Równoległe pojawiły się inicjatywy mające na celu ograniczenie obowiązków sprawozdawczych tylko do największych przedsiębiorstw oraz wprowadzenie uproszczeń w ESRS. W dniu 16.12.2025 r. Parlament Europejski ostatecznie zdecydował, że wymogi w zakresie raportowania zrównoważonego rozwoju obejmą jedynie największe przedsiębiorstwa zatrudniające średnio ponad 1000 pracowników oraz osiągające przychody przekraczające 450 mln euro. Oznacza to zmniejszenie zakresu podmiotowego względem początkowej wersji CSRD o 90% i jednocześnie wyłączenie z obowiązku raportowania części spółek raportujących zgodnie z NFRD. Należy jednak zaznaczyć, że mimo tak ograniczonego zakresu podmiotowego spodziewa się, że przedsiębiorstwa, które już poniosły nakłady związane z przygotowaniem do raportowania ESG, będą raportować dobrowolnie, dostrzegając wynikające z tego korzyści rynkowe. Dodatkową motywacją będzie konieczność gromadzenia danych ESG z uwagi na umiejscowienie w łańcuchach wartości większych firm oraz uzyskanie dostępu do zrównoważonego finansowania.

Monografia została opracowana w oparciu o stan prawny obowiązujący w styczniu 2026 r., co zapewni czytelnikom dostęp do najbardziej aktualnych informacji i interpretacji obowiązujących regulacji. Rozdziały poświęcone raportowaniu zgodnie z ESRS zostały wzbogacone licznymi przykładami ilustrującymi zastosowanie standardów w rzeczywistych warunkach biznesowych, zawarto w nich również fragmenty raportów przygotowanych przez przedsiębiorstwa działające w Polsce w 2024 r., stanowiące przykłady dobrych praktyk. Dzięki temu książka umożliwi lepsze zrozumienie, jak ESRS działają w praktyce, i ułatwia ich zastosowanie osobom odpowiedzialnym za raportowanie i zarządzanie kwestiami zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwach.

Przedstawione w monografii zagadnienia są wyzwaniem zarówno dla menedżerów przedsiębiorstw, które muszą przeorganizować swoje działania i procesy wewnętrzne, jak i dla biegłych rewidentów odpowiedzialnych za obowiązkową atestację sporządzanych przez nie raportów. Wiele przedsiębiorstw, szczególnie w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, w których praktyki w zakresie sprawozdawczości ESG i atestacji historycznie rozwijały się później i mniej dynamicznie, zmaga się z brakiem odpowiedniej wiedzy, narzędzi i zasobów, aby sprostać nowym wymaganiom. W odpowiedzi na te potrzeby powstała niniejsza książka, która, w nadziei autorów, może wesprzeć osoby zarządzające przedsiębiorstwami i odpowiedzialne za kwestie ESG w polskich uwarunkowaniach. W szczególności zaś będzie przydatna tym, dla których będzie to pierwsze zetknięcie z tymi zagadnieniami. Może ona również okazać się pomocna członkom rad nadzorczych spółek, w szczególności działających w ich ramach komitetów ds. zrównoważonego rozwoju czy audytu oraz biegłych rewidentów, chcących poznać podstawy sprawozdawczości ESG i zdobywać dalszą wiedzę i uprawnienia w jej atestacji. Adresatami książki są także zewnętrzni eksperci, biegli rewidenty, doradcy oraz konsultanci, którzy wspierają przedsiębiorstwa w procesie raportowania. Książka będzie stanowić dla nich cenne źródło wiedzy i dostarczy praktycznych narzędzi, które pomogą w zrozumieniu istoty ESG i dynamicznie zmieniających się regulacji i praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju. Monografia ta jest także adresowana do pracowników naukowych prowadzących badania w obszarze ESG, nauczycieli na różnych poziomach kształcenia, studentów oraz przedstawicieli instytucji regulacyjnych i organizacji pozarządowych, którzy chcą zgłębić tematykę raportowania ESG i jego roli w kontekście globalnych wyzwań. Edukacja w obszarze ESG stanowi bowiem podstawę zrównoważonej transformacji.

Monografia jest efektem pracy szerokiego grona autorek i autorów, którzy od wielu lat zajmują się problematyką zrównoważonego rozwoju, oraz konstruktywnych uwag recenzentki, *dr hab. Justyny Godawskiej*, prof. AGH, za które redaktorka i autorzy składają podziękowania. Każda z zaangażowanych w powstanie książki osób wniosła własną, unikalną perspektywę na zagadnienia raportowania ESG, dzięki czemu zyskała ona szczególny charakter. Intencją redaktorki było wykorzy-

stanie potencjału tego wyjątkowego Zespołu nie tylko w celu przekazania czytelnikom w ciekawy i przystępny sposób praktycznych i przydatnych informacji, lecz także po to, aby inspirować do podejmowania działań wspierających zrównoważony rozwój gospodarczy – z korzyścią zarówno dla nas, przyszłych pokoleń, jak i naszej planety.

Joanna Krasodomska

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl